

Identitásválság és újrarendeződés

A koronavírus-járvány egyik nem szándékolt következményeként az uniós intézményeknek is újra kellett fogalmazniuk önazonosságukat. Míg a Tanács sértetlenül élte túl ezt az elbizonytalanodási időszakot, addig a Bizottság, illúzióinak leszámolása után, visszatért eredeti hivatásához. Legnagyobb vesztesnek az Európai Parlament tűnik, amelyet könnyedén söpört félre az események sodra. A válság végeztével azonban az európai parlamenti képviselők vissza akarnak térni a figyelem középpontjába.

Ma már [közhelynek](#) számít, hiszen az Európai Bizottság is elismerte, hogy a koronavírus-járvány első hullámára nem európai, hanem nemzeti válaszok születtek. A tagállami kormányok aktivitása és sikere ugyanakkor komoly nyomásként nehezedik az uniós intézményekre. Annak képét vetíti ugyanis elő számukra, hogy a válságkezelés során nélkülözhetőnek tűnik az Európai Unió. Ha ugyanis a tagállamok mindent – még a határokon átívelő problémákat is – hatékonyan tudnak kezelni, akkor az uniós szint létalapját igazoló egyik legfontosabb érv gyengül.

Az európai integráció létrejöttét alátámasztó egyik legfontosabb érv is úgy szólt, hogy a modern élet számos olyan globális kihívással szembesíti az államokat, amelyeknek ők már nem tudnak megfelelni. Ezért van szükség európai összefogásra, és az összefogást életben tartó uniós intézményekre. Nyilvánvaló, hogy ha a tagállami kormányok sikerrel birkóznak meg az egész Európát sújtó válságjelenségekkel, akkor gyengül ennek az érvelésnek a hatékonysága, és ezt megéreztek az uniós intézmények is.

A három nagy politikai jellegű intézmény közül a legkönnyebb helyzetben a Tanács van, hiszen a tagállami intézkedések koordinálásával és a szükséges döntések meghozatalával már tulajdonképpen el is végezte feladatát. A digitális technikai eszközök segítségével tulajdonképpen zökkenőmentessé tudták tenni a miniszterek munkáját, ahogyan az Európai Tanács is a telekonferenciák bevezetésével tudja biztosítani a tagállami állam- és kormányfőknek a folyamatos információáramlást. Az Európai Unió Tanácsa és az Európai Tanács – mint alapvetően kormányközi logikával működő intézmények – szerepén és súlyán keveset változtatott a koronavírus-járvány okozta európai veszélyhelyzet.

Ellentétben az Európai Parlamenttel, amely előszeretettel tartja magát az európai polgárok egyetlen igazi képviseleti szervének. Erre az önmeghatározásra hivatkozva aztán évtizedeken keresztül elérte, hogy olyan szakpolitikai kérdésekben is befolyásos szereplő legyen, amelyek egyébként a Szerződés alapján nem tartoznak a hatáskörébe.

Nem csoda tehát, ha az Európai Parlament volt az első intézmény, amely a válság kapcsán [megnyomta](#) a vészcsengőt. Az európai parlamenti képviselők a koronavírus-járvány kezdete óta azt érezték, hogy a tagállamok által adott válaszok háttérbe szorították intézményüket és csökkentették a képviselők jelentőségét és láthatóságát. Így aztán képviselői nyomásának engedve a parlament vezetői mindent megtesznek annak érdekében, hogy akár még jogilag kifogásolható [módon](#) is az intézmény megőrizze cselekvőképességét a válság kezelésében. Szerepfelfogását tekintve a korábban kivívott kommunikációs pozícióra támaszkodott a válság intenzív időszakában is. Jellemző lépésként „távplenáris” ülészaka második napján, április 17-én elfogadott [állásfoglalásában](#) felszólítja a tagállamokat, hogy tanuljanak a járvány feltartóztatására hozott eddigi lépések kudarcából, és a jövőben az európai együttműködés erősítésében keressék az utat, az Európai Bizottságot pedig arra ösztönözte, hogy erőteljesebben éljen jogaival és határozottabban lépjen fel a tagállami kormányokkal szemben.

Míg az Európai Parlament politikai súlyát latba vetve próbálja újraépíteni intézményi tekintélyét, az Európai Bizottság a kezdeti optimista nyilatkozatok után kevesebb illúzióval, viszont több pragmatizmussal folytatja koordinációs tevékenységét. Ursula von der Leyen április 16-án az Európai Parlament plenáris ülésén elmondott [beszéde](#), amelyben egyrészt bocsánatot kért Olaszországtól az uniós segítség elmaradása miatt, másrészt pedig újfent hitet tett egy új európai [Marshall-terv](#) mellett, fontos esemény az európai járvány kezelésének történetében. A beszéd igazi jelentőségét mutatja, hogy önmagában már azzal a szándékkal fogalmazódott meg, hogy az Európai Bizottság jelezte: tanultak a járvány kezelése során elkövetett hibákból.

Az a régi-új szerep, amire a Bizottság elnöke parlamenti beszédében is utalt tulajdonképpen visszatérést jelent a testület klasszikus szerepfelfogásához. Az egyébként tagállami kompetenciába tartozó egészségügyi és belügyi politika területén a koordináció, illetve az európai összefogás intézményi kereteinek kialakítása jelenti a cselekvés fő irányát. Az egységes piachoz és a gazdasági integráció szakpolitikáihoz kötődő témákban pedig az európai együttműködés erősítésének vezető intézményeként a gazdaságok újraindításának fontos segítője és finanszírozója.

Úgy tűnik tehát, hogy a kezdeti pánik és csalódottság után a válság kezelése során minden uniós intézmény újrafelfedezi eredeti hivatását. A nemzeti érdekek és az uniós érdek figyelembevételével az eredeti intézményi felállás újbóli megerősödése a Tanácsnak kedvez, míg az Európai Parlamentet hátrányosan érinti. Ebből adódóan a járvány utáni helyzet normalizálása során ez utóbbi ismét mindent el fog követni, hogy visszaszerezze meggyengült tekintélyét.

2020-04-27 – Dr. Navracsics Tibor